

گزارش کمیسیون خاص اصلاحات انتخاباتی

یادداشت: گزارش ذیل همزمان به روزنامه 8 صبح نیز رسیده است.

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه بر نگذرد

جناب رییس، هیات محترم اداری، همکاران عزیز، خانم‌ها و آقایان السلام علیکم!

اجازه دهید قبل از ورود به بحث اصلی، به خاطر فراهم ساختن زمینه رایه گزارش، از کمیته روسا و همه همکاران عزیزم در خانه ملت صمیمانه سپاسگزاری کنم.

و نیز اجازه دهید، از برخی مراجع و شخصیت‌های حقیقی و حقوقی دیگر که به نحوی ما را یاری رساندند و یا روند اصلاحات انتخاباتی را مورد حمایت قرار دادند و یا در پروسه اصلاحات دخیل بودند نیز، از طریق تریبون خانه ملت اظهار امتنان کنم!

از هیات رهبری دولت و کابینه، از رهبران جهادی و احزاب سیاسی، از نهادهای مدنی، از ملل متحد و دفتر یوناما، از کارشناسان ملی و بین‌المللی، از رسانه‌ها و تحلیلگران و سرانجام از همکاران عزیزم در کمیسیون خاص اصلاحات انتخاباتی نیز سپاسگزارم؛

****

جناب رییس!

بگذارید صادقانه عرض کنم که فهم درست گزارش کاری ما، در گرو فهم موضوعاتی است که مبنای کار و تصمیم‌گیری کمیسیون به حساب می‌آید. مطالعاتی که کمیسیون انجام داده است، به نظرم یک تجربه متفاوت است. از این جهت، آنچه را که امروز می‌خواهم خدمت شما پیشکش کنم، چیزی فراتر از یک گزارش کاری است که متشکل از سه بخش اساسی مرتبط به هم خواهد بود:

اول؛ توضیح ده مورد پیشنهادی؛

دوم؛ چستی نظام‌های انتخاباتی و توضیح انواع متخلف آن‌ها؛

سوم؛ تجاربی که برخی از کشورهای شبیه افغانستان در مورد نظام‌های انتخاباتی پشت سر گذاشته‌اند.

اهمیت بحث و اهمیت موضوع وسوسه‌ام می‌کند که اندکی به تفصیل صحبت کنم؛ از این جهت توقع دارم پرگویی‌هایم را تحمل کنید و به سخنانم آنگونه که قرآن گفته است گوش فرا دهید: «فبشر عباد الذین يستمعون القول، فيتبعون احسنه»

جناب رییس!

کمیسیون خاص اصلاحات انتخاباتی، بر نقش محوری و منحصر به فرد خانه ملت در جهت تحقق پیشنهادهایشان به خوبی واقف است. پس بگذارید از تک‌تکشان تقاضا کنم که با حمایتشان پروسه اصلاحات انتخاباتی را به ثمر برسانید.

ده موضوعی را که خدمتشان توضیح خواهم داد، همه‌شان مهم اند؛ اما از میان آنان، نظام انتخاباتی، لیست رای‌دهندگان و تا حدودی کمیته شفافیت، پیچیده‌تر و فنی‌تر اند که به تمرکز و توضیح بیشتر نیاز دارند. از نظام انتخاباتی آغاز می‌کنیم:

پیشنهاد اول؛

نظام انتخاباتی؛

تا هنوز در منابع مربوط به نظام‌های انتخاباتی (12) نوع نظام انتخاباتی شناخته شده، در ذیل چهار خانواده ثبت شده اند. اگر حوصله‌ای باقی ماند و اگر شما اجازه دادید، در مورد هر یک در بخش دوم گزارش توضیح خواهم داد؛ اما در اینجا تنها در مورد نظام پیشنهادی کمیسیون خاص، یعنی نظام موازی، به شما معلومات می‌دهم. در این که نظام (SNTV) ناکار آمد است در کمیسیون خاص، اتفاق نظر وجود داشت؛ اما در مورد نظام بدیل بحث‌های نفس گیر داشتیم و بیشترین وقت ما در این مورد به مصرف رسید. نتیجه این بحث‌های طولانی، پیشنهاد نظام موازی به عنوان بدیل نظام (SNTV) بود.

نظام موازی چیست؟

نظام موازی (PARALLEL) یک شاخه از نظام‌های مختلط است که از ترکیب دو نظام متفاوت ایجاد می‌گردد. این نظام در وسط نظام‌های اکثریتی و نظام‌های تناسبی قرار می‌گیرد.

در نظام‌های مختلط هدف این است که از نقاط قوت دو نظام متفاوت استفاده کنند و نقاط ضعفشان را کنار بگذارند. در نظام‌های مختلط، معمولاً یک درصدی معینی از کرسی‌ها توسط شاخه‌ای از نظام‌های اکثریتی و در صد معین دیگری توسط نظام‌های تناسبی پر می‌شوند. در این نظام معمولاً هر رای‌دهنده دارای حق دو رای می‌باشد.

در برخی از کشورها که از نظام‌های مختلط استفاده می‌کنند مانند آذربایجان، گینه، فیلیپین، روسیه، کوریای جنوبی و تایلند، یک کاندید تنها در یکی از بخش‌های اکثریتی، یا تناسبی آن حق نامزدی دارد. اما کشورهایی مانند ارمنستان، بولیوی، گرجستان، آلمان، مجارستان، ایتالیا، جاپان، لیتوانی، مکزیک، نیوزلند، اوکراین و ونزوئلا، امکان کاندیداتوری یک کاندید را همزمان در هر دو سطح میسر می‌سازد. در همه مواردی که کاندیداتوری دوگانه مجاز شمرده شده است؛ به استثنای مکزیک، قانون سلسله مراتبی را مقرر داشته است که به موجب آن اگر یک نامزد در سطح کاندیدان منفرد کامیاب شود، نامش از لیست ملی در سطح دیگر حذف می‌شود.

کشورهایی که از نظام مختلط استفاده می‌کنند:

سی کشور که بیش از یک پنجم جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند؛ از نظام مختلط موازی و نظام مبتنی بر اعضای مختلط استفاده می‌کنند که عبارت است از:

1. آلبانی؛
2. بولیوی؛
3. آلمان؛
4. مجارستان؛
5. ایتالیا؛
6. لسوتو؛
7. مکزیک؛
8. نیوزلند؛
9. ویزویلا؛
- 10- آندورا؛
- 11- ارمنستان؛
- 12- آذربایجان؛
- 13- گرجستان؛
- 14- گینه؛
- 15- جاپان؛
- 16- قزاقستان؛
- 17- جمهوری کوریا؛
- 18- لیتوانی؛
- 19- موناکو؛
- 20- پاکستان؛
- 21- فیلیپین؛

- 22- روسیه؛
- 23- سنگال؛
- 24- سیشل؛
- 25- تایوان؛
- 26- تاجیکستان؛
- 27- تایلند؛
- 28- تیمور؛
- 29- تونس؛
- 30- اوکراین؛

کشورهایی که از نظام تکراری غیر قابل انتقال (SNTV) استفاده می‌کنند:

چهار کشور از نظام تکراری غیر قابل انتقال استفاده می‌کنند که عبارت است از:

1. افغانستان؛
2. اردن؛
3. وانواتو؛ (مجمع الجزایری در شمال خاوری استرالیا؛ دارای (200,000) جمعیت در سال (2000) و (12,190) کیلومتر مربع مساحت.
4. جزایر پتکایرن؛ (جزایری در منطقه خاوری جزایر پولینزی فرانسه، در اقیانوس آرام، از سرزمین‌های تابعه انگلستان، دارای (2,000) نفر جمعیت و (5/35) کیلومتر مربع مساحت.

پیشنهاد‌های کمیسیون خاص اصلاحات انتخاباتی در مورد درصدی کرسی‌ها و حوزه‌های انتخاباتی در نظام موازی

بر اساس پیشنهاد ما در نظام موازی کرسی‌های ولسی جرگه به ترتیب ذیل توزیع می‌گردد:

1. یک ثلث کرسی‌ها از طریق نظام تناسبی لیستی، -ترجیحا لیست باز-، در سطح ملی پر شود که حوزه انتخاباتی آن کل کشور باشد.
2. دو ثلث کرسی‌ها به شمول کرسی‌های اختصاصی زنان از طریق بخش اکثریتی پر شود که حوزه آن ولایت و یا در ولایات بزرگ، کوچکتر از ولایت باشد.
3. کرسی‌های کوچی‌ها به شکلی که در قانون انتخابات آمده بود باقی بمانند.

4. یک کرسی اهل هنود از طریق رقابت در سطح ملی پر شود.

کارکرد نظام‌های انتخاباتی

چگونگی تبدیل آرا به کرسی‌ها ساده‌ترین و ابتدایی‌ترین کارکرد نظام‌ها است. نوع توزیع ریاضیکی آرا بین احزاب و کاندیداها، بر سرنوشت کرسی‌هایی که هر حزب یا هر کاندید به دست می‌آورد، تاثیر جدی می‌کند. اما نظام انتخاباتی علاوه بر نحوه تبدیل کردن آرا به کرسی‌ها، کارکردهای دیگری هم دارد که به مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود:

- نظام انتخاباتی می‌تواند در یک کشور ثبات سیاسی ایجاد کند و یا باعث بی‌ثباتی سیاسی گردد. می‌تواند سطح منازعات را بالا ببرد و می‌تواند پایین بیاورد.
- در برخی از نظام‌های انتخاباتی آرای هدررفته به صفر نزدیک می‌شود؛ اما در برخی نظام‌های دیگر، ممکن است تا دو ثلث آرای ریخته شده به صندوق‌ها هدر برود.
- برخی نظام‌ها همه کرسی‌ها را تنها به زورداران و پولداران محلی و یا به احزاب قدرتمند جایزه می‌دهد و برخی از نظام‌ها، حضور زنان و اقلیت‌ها و گروه‌های آسیب‌پذیر را نیز در پارلمان تضمین می‌کند.
- برخی از نظام‌های انتخاباتی، نهادهای سیاسی را کارآمد و برخی دیگر ناکارآمد می‌سازد.
- برخی از نظام‌ها هزینه انتخابات را بالا می‌برد و برخی دیگر پایین می‌آورد. بنا براین، طراحان نظام انتخاباتی، باید با توجه به خصوصیات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی کشورها، تمام این جوانب را در نظر داشته باشند.
- نظام تک‌رای غیرقابل انتقال یا (SNTV) که به دلیل سادگی خود در افغانستان تطبیق شد، یکی از ناکارآمدترین نظام‌های انتخاباتی دنیا است. در نظام (SNTV) پارلمان، ضعیف، ناکارآمد و فردمحور می‌شود. رابطه پارلمان با حکومت به جای این که یک رابطه سیاسی و با هدف و برنامه‌محور باشد، رانتی، فسادآلود و متزلزل می‌گردد. یک وزیر زمانی که می‌خواهد رای اعتماد بگیرد به جایی که با چند حزب و گروه سیاسی طرف باشد، باید دروازه خانه (249) وکیل را دق الباب کند. در این نظام آرا به طور وحشتناک هدر می‌رود. یکی صرفاً با چند صد رای بر کرسی پارلمان می‌تشیند و دیگری با ده، یا پانزده هزار رای، در کنج خانه تلخی شکست را تحمل می‌کند. موضوعی که دکترین "یک شخص یک رای" و "ارزش هر رای برابر" را نیز خدشه‌دار می‌سازد.

نظام انتخاباتی و قانون اساسی

قوانین اساسی در اکثر کشورها معمولاً در مورد قواعد انتخاباتی وارد جزییات نمی‌شوند. قانون اساسی بعضی از کشورها، نوع نظام انتخاباتی، سن انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان، مرجع نظارت بر

انتخابات و حتی چگونگی حدود حوزه‌های انتخاباتی را تعیین می‌کند؛ اما در بعضی کشورهای دیگر، این موضوعات به قانون عادی محول می‌گردد.

فرانسه، آلمان و ایتالیا از کشورهای هستند که در قانون اساسی خویش تنها قواعد اساسی را در مورد انتخابات تعیین می‌کنند؛ اما بخش اعظم قواعد را به عهده قانونگذار می‌دهد. در این سه کشور قانون اساسی نظام انتخاباتی را معین نمی‌کند. قانون اساسی فرانسه حتی در مورد دوره کار پارلمان و تعداد اعضای آن نیز ساکت است.

یکی از کشورهایایی که در قانون اساسی جزییات بیشتری در مورد انتخابات تسجیل کرده است؛ ناروی است.

قانون اساسی افغانستان در این مورد راه میانه را در پیش گرفته است. سن، تعداد و دوره کار اعضای پارلمان مشخص است؛ اما خوشبختانه، نظام انتخاباتی را به قانون محول کرده است. ماده (83) قانون اساسی مقرر می‌دارد:

«تعداد اعضای ولسی جرگه به تناسب نفوس هر حوزه، حداکثر (250) نفر می‌باشد؛ حوزه‌های انتخاباتی و سایر مسایل مربوط به آن در قانون انتخابات تعیین می‌گردد.

در قانون انتخابات باید تدابیری اتخاذ گردد که نظام انتخاباتی، نمایندگی عمومی و عادلانه را برای تمام مردم کشور تامین نماید...»

تصحیح یک خط بزرگ

بعضی‌ها با استناد به حکم ماده (83) قانون اساسی از "انتخابات مستقیم" نتیجه نادرست ارایه می‌دهند. بنا براین می‌خواهم در مورد مفهوم انتخابات مستقیم و انتخابات غیرمستقیم نیز اشاره کوتاهی داشته باشم:

(الف) انتخابات مستقیم (Direct Election)

انتخابات مستقیم به انتخاباتی گفته می‌شود که شهروندان خودشان در یک انتخابات عمومی بلا واسطه به کاندیداها رای بدهند. انتخابات مستقیم با انتخابات عمومی لازم و ملزوم اند.

(ب) انتخابات غیرمستقیم: (Indirect Election)

«انتخابات غیر مستقیم، فرایندی است که طی آن مجریان یا قانونگذاران به وسیله مقامات منتخب دیگری انتخاب می‌شوند، نه توسط رای‌دهندگان. ...

هرجا که انتخابات غیرمستقیم برگزار شود، انتخاب صاحب منصب مورد نظر، به واسطه‌هایی واگذار می‌شود که بین رای‌دهندگان و او [شخص انتخاب‌شونده] قرار دارند. این واسطه‌ها می‌توانند کالج انتخاباتی و مجلس ملی (برای انتخاب روسای قوه مجریه)؛ [یا شوراهای

فروملی] (برای انتخاب سناتورها) باشند. [مثلا در افغانستان، دو ثلث اعضای مشرانو جرگه از طریق یک انتخابات غیرمستقیم توسط نمایندگان منتخب مردم در سطح فروملی انتخاب می‌شوند.] (دایرة المعارف بین المللی انتخابات، سرویراستار ریچارد رُز، ترجمه محمد تقی دلفروز، ص 178)».

پیشنهاد دوم؛

فهرست رای‌دهنده‌ها؛

فهرست رای‌دهندگان در همه کشورها مهم است؛ اما در کشورهایی که آمار جمعیتی دقیق ندارد فوق‌العاده حیاتی است. چهار روش عمده برای تهیه فهرست رای‌دهنده‌ها وجود دارد؛

روش اول؛

- در این روش، از آمار جمعیتی موجود در کشور که برای مقاصد مختلف اداری تهیه گردیده است، در شعب رای‌گیری نیز استفاده می‌شود. (سویدن و دنمارک از این روش استفاده می‌کنند)؛

روش دوم؛

- در این روش لیست مستقلی، مخصوص انتخابات تهیه و قبل از هر انتخابات اصلاح و به روز می‌شود؛ (استرالیا و کانادا از این روش استفاده می‌کنند)؛

روش سوم؛

- در این روش یک لیست همیشه وجود دارد؛ اما کل این لیست به صورت دورانی و منظم همه ساله مورد بازبینی و اصلاح قرار می‌گیرد؛ (انگلستان از این روش استفاده می‌کند) در انگلستان همه ساله به همه خانواده‌ها فورم‌های درخواست ثبت نام داده می‌شود تا واجدین شرایط آن را پر کنند. پیش‌نویس این لیست، در ماه دسامبر هر سال نشر می‌گردد و افراد حق دارند به آن اعتراض کنند، تا در صورت درستی اعتراضات، لیست اصلاح شود.

روش چهارم؛

- در این روش بدون توجه به لیست‌های گذشته، برای هر انتخابات یک لیست جدید آماده می‌شود. (کانادا تا اواخر دهه (90) از این روش استفاده می‌کرد) در این روش بعد از اعلام رسمی تاریخ انتخابات؛ ماموران ثبت نام به آدرس شهروندان می‌رفتند تا شهروندان واجد شرایط رای را شناسایی و ثبت کنند. سپس لیستی انتشار می‌یافت؛ که پس از اعتراض وارده در خصوص حذف و یا گنجاندن اسامی خاصی، تصویر روشنی از کل رای‌دهندگان به دست می‌آمد.

ثبت نام رای‌دهندگان در امریکا؛

- در امریکا، رای‌دهندگان یک ماه قبل از هر انتخابات ثبت نام می‌کنند. اگرچه شرایط ثبت نام از این ایالت به آن ایالت متفاوت است.
- تغییر محل سکونت در امریکا بسیار زیاد است و شهروندان در صورت تغییر محل سکونت، هر بار باید فورم ثبت نام جدید دریافت و نام‌شان را در محل جدید شامل فهرست رای‌دهندگان نمایند.
- امریکا در سال (1993) قانون ثبت نام ملی را تصویب کرد که ایالات را ملزم می‌کند، از دفاتر حمل و نقل یا سیار، و یا از طریق پست و در موسسات خدمات اجتماعی گوناگون امکان ثبت نام را فراهم نمایند.
- هدف از ثبت نام، جلوگیری از تقلب است. ژوزف هریس، یکی از متخصصین نظام ثبت نام، طی مصاحبه‌ای در سال (1929) در مورد نظام‌های ثبت نام رای‌دهنده گفته است که: "قوانین ثبت نام باعث بر ملا شدن تقلبات انتخاباتی گسترده شده است".

ویژگی‌های فهرست رای‌دهنده‌ها و شرایط ثبت نام؛

- ما پیشنهاد کردیم که قبل از تهیه فهرست دقیق رای‌دهندگان باید هیچ انتخاباتی برگزار نگردد.
- توصیه ما این است که در جدول ثبت نام؛ عکس رای‌دهنده نیز الصاق گردد.
- فهرست رای‌دهندگان باید با تفکیک ولایات، ولسوالی‌ها و مراکز رای‌دهی ترتیب و جهت اطمینان از درستی و نادرستی‌اش، قبل از انتخابات نشر شود؛
- شهروندان بر فهرست، حق اعتراض داشته باشند و در صورتی که اعتراض درست باشد، فهرست باید اصلاح شود؛
- فهرست باید قبل از هر انتخابات به روز شود؛
- رای دادن تنها در مرکزی که رای‌دهنده ثبت نام کرده است، جواز دارد.
- شهروندان شخصا برای ثبت نام حضور پیدا می‌کنند، ثبت نام غیابی جواز ندارد.
- شهروندان براساس تذکره تابعیت ثبت نام می‌کنند. مگر برخی از شهروندانی که تذکره تابعیت ندارند، برای‌شان راه حل جستجو شود.
- برای کسانی که ثبت نام می‌کنند؛ سندی داده شود که بتواند براساس آن رای بدهد و یا کمیسیون تدابیری بسنجد که رای‌دهنده اجازه داشته باشد براساس تذکره تابعیت رای بدهد.

- لیست رای‌دهندگان در یک دیتابیس ملی از سرتا سر کشور با هم وصل شوند.
- در کشورهای مختلف برای ثبت نام سه شرط عمده وجود دارد؛
اول؛ تابعیت یا ملیت که براساس سند تابعیت ثابت می‌شود؛
دوم؛ سن رای‌دهی قانونی؛
سوم؛ اقامت. اقامت به مدت معین در یک کشور؛ یا اقامت در یک مرکز رای‌دهی.

فواید فهرست رای‌دهنده‌ها؛

- فهرست رای‌دهندگان از توزیع ناعادلانه برگه‌های رای در روز انتخابات جلوگیری می‌کند؛
- مدیریت انتخابات را منظم و برنامه‌ریزی را آسان و دقیق می‌سازد؛
- تقلب و منازعات انتخاباتی را به حداقل می‌رساند.
- کارت‌های بی‌اعتبار و جعلی در فرایند ثبت نام باطل و در صورت نیاز، کارت یا سند با اعتبار جدید به رای‌دهندگان توزیع می‌گردد.
- به عنوان اساس و بنیاد انتخابات معتبر برای همیشه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

پیشنهاد سوم؛

کمیته شفافیت و ضرورت آن

تجارب انتخابات‌های گذشته نشان داد که برای پاسخگو ساختن کمیشنران کمیسیون‌ها، در عین حفظ استقلال‌شان، یک حلقه گم‌شده وجود دارد. همچنین تامین عدالت در نتیجه انتخابات نیز ممکن است در موارد استثنایی، رسیدگی سه مرحله‌ای را ضرورت داشته باشد. به همین منظور ما یک نهاد جدیدی را تحت نام کمیته شفافیت پیشنهاد کرده‌ایم. این نهاد با ترکیب ذیل باید ایجاد گردد:

1. یکی از اعضای ستره محکمه به حیث رییس؛
2. یکی از اعضای کمیسیون مستقل انتخابات به حیث عضو؛
3. یکی از اعضای کمیسیون شکایات انتخاباتی به حیث عضو؛
4. معاون لوی سارنوال در امور تحقیق به حیث عضو؛
5. یکی از اعضای کمیسیون مستقل حقوق بشر به حیث عضو.

کمیته شفافیت باید دارای وظایف و صلاحیت‌های ذیل باشد

1. رسیدگی به مواردی که بین کمیسیون مستقل انتخابات و کمیسیون شکایات انتخاباتی در مورد نتیجه انتخابات اختلاف نظر به وجود می‌آید.

2. پیشنهاد عزل اعضای هر دو کمیسیون در صورت پیدا شدن شواهد فریبکاری و ارایه اسناد جعلی حین گزینش و تعیین شدن؛ و به دست آمدن دلایل تازه مبنی بر از دست دادن یکی از شرایط قانونی عضویت؛

3. بررسی مقدماتی شکایات وارده علیه اعضای هر دو کمیسیون در رابطه با ادعای تقلب سیستماتیک، اخذ یا مطالبه رشوه و نقض صریح قانون و اخذ تصمیم در مورد معرفی کمیشنران به ارگان‌های عدلی و قضایی؛

پیشنهاد چهارم؛

پایین آوردن هزینه انتخابات؛

حدود هشتاد هزار کارمند از شهروندان آزاد در روز انتخابات استخدام می‌شوند. حدود بیست هزار نفر دیگر هم یک هفته قبل از برگزاری انتخابات. این کار دو مشکل دارد. یکی هزینه انتخابات را بسیار بالا می‌برد و دیگر این که افرادی استخدام می‌شوند که ممکن در برابر رشوه و تطمیع زودتر تسلیم گردند؛ چون نگران از دست دادن موقعیت خود نیستند.

پیشنهاد ما این است که قانون، دولت را مکلف کند تا لیست معلمین و کارمندان ملکی دولتی را در یک زمان مناسب، قبل از انتخابات، در اختیار کمیسیون قرار دهد تا کمیسیون طبق طرز العمل، کارمندان موقتی مورد ضرورت خویش را از میان آنها استخدام کند. همچنین دولت مکلف باشد وسایل و وسایط دولتی را حداقل در روز انتخابات در اختیار کمیسیون قرار دهد. با این کار هزینه انتخابات پایین خواهد آمد. از طرف دیگر میزان تقلب را نیز کاهش خواهد داد.

پیشنهاد پنجم؛

کمیسیون مستقل انتخابات؛

- نه نفر کمیشنر در کمیسیون مستقل انتخابات غیر ضروری به نظر می‌رسد. اعضای کمیسیون باید از نه نفر به هفت نفر تقلیل یابد.
- به منظور تسلسل تجارب باید کمیشنران با تفاوت زمانی تعیین شوند. سه عضو برای مدت پنج سال و چهار عضو برای مدت سه سال. البته فقط در دور اول. بعد از آن همه شان پنج ساله تعیین شوند، زیرا هدف تسلسل برآورده می‌شود.
- کسی که کمیشنر تعیین می‌گردد، حداقل باید سن (35) سالگی را تکمیل کرده باشد.
- هیات اداری کمیسیون به ترتیب ذیل انتخاب گردد.

1. رییس برای مدت دو و نیم سال؛

2. معاون و منشی برای مدت یکسال.

کمیته گزینش

ترکیب کمیته گزینش تغییر کند. بین اعضای دولتی و غیر دولتی توازن به میان آید. به اساس پیشنهاد بسیاری از مشوره دهندگان، مجلسین شورای ملی از آنجایی که در قضیه انتخابات ذینفع هستند در کمیته گزینش عضویت حاصل نکنند. بنا براین، ترکیب ذیل از طرف کمیسیون خاص اصلاحات انتخاباتی پیش نهاد شد.

- یک عضو منتخب از نهادهای رسانه‌ای؛
- یک عضو منتخب از نهادهای مدنی مرتبط به انتخابات؛
- یک عضو منتخب از نهادهای مدافع حقوق زنان؛
- یک عضو منتخب از ستره محکمه؛
- یک عضو منتخب از کمیسیون مستقل نظارت بر تطبیق قانون اساسی؛
- یک عضو منتخب از کمیسیون مستقل حقوق بشر؛
- یک عضو منتخب از کمیسیون اصلاحات اداری و خدمات ملکی.

پیشنهاد ششم؛

کمیسیون شکایات انتخاباتی؛

- اعضای اصلی کمیسیون شکایات در مرکز تغییر نکرده است. اما پیشنهاد شده است دولت می‌تواند دو نفر عضو ناظر را از کارشناسان بین‌المللی انتخابات به طور موقت از سازمان ملل متحد تقاضا کند. و این کار در سایر کشورها نیز نمونه دارد.
- اگرچه قانون داخلی کشورها، سازمان ملل را ملزم نمی‌تواند؛ اما به دولت می‌تواند اجازه بدهد که از سازمان ملل تقاضای همکاری کند.
- سن کمیشنر کمیسیون شکایات نیز (35) سال و تحصیلاتش مرتبط به وظیفه باشد.
- اعضای اصلی کمیسیون شکایات نیز به منظور انتقال و تسلسل تجربه، صرفاً برای بار اول با تفاوت زمانی تعیین گردد. دو عضو برای مدت پنج سال و سه عضو برای مدت سه سال.
- هیات اداری کمیسیون شکایات انتخاباتی نیز مانند اعضای کمیسیون مستقل انتخابات، انتخاب گردد.

کمیسیون ولایتی شکایات

کمیسیون ولایتی شکایات به طور موقت با ترکیب ذیل ایجاد گردد:

- نماینده کمیسیون شکایات به حیث رییس؛
- نماینده کمیسیون مستقل انتخابات به حیث عضو؛
- نماینده کمیسیون حقوق بشر در هر ولایت به حیث عضو.

پیشنهاد هفتم؛

سهم زنان.

با الهام از اختصاص (25%) از کرسی‌های ولسی جرگه برای زنان، پیشنهاد شد که در شوراهای ولایتی باید کرسی‌های اختصاصی زنان از (20%) به (25%) ارتقا یابد و در شوراهای ولسوالی که در قوانین گذشته هیچ کرسی اختصاص داده نشده بود نیز، باید (25%) کرسی اختصاصی در نظر گرفته شود.

پیشنهاد هشتم؛

مراکز رای‌دهی؛

- مراکز رای‌دهی باید بر اساس نفوس و ساختار جغرافیایی با رعایت اصل عدالت و سهولت شهروندان بازبینی شود.

پیشنهاد نهم؛

جوکی هندو باوران؛

هندو باوران اعم از هندو و سک، از جمع شهروندان آسیب پذیر این کشور اند که مستحق حمایت و اعمال تبعیض مثبت می‌باشند. از این جهت باید یک کرسی برای آنان اختصاص داده شود.

پیشنهاد دهم؛

شرایط تحصیلی.

در مورد شرایط تحصیلی بحث‌های مفصل داشتیم. در پیشنهاد ما گنجانده شد؛ به رییس اجراییه نیز تقدیم شد. اما به دلیل تشویش از مخالفت با احکام قانون اساسی، در آخرین تصمیم، شرایط تحصیلی با اتفاق آرا از بسته پیشنهادی حذف شد.

*****

بخش دوم؛

انواع نظام‌های انتخاباتی

نظام‌های انتخاباتی را در یک دسته بندی کلی به چهار خانواده تقسیم کرده اند که عبارتند از:

1. خانواده نظام‌های اکثریتی؛

2. خانواده نظام‌های تناسبی؛

3. خانواده نظام‌های مختلط؛

4. خانواده سایر نظام‌ها.

هر یک از این خانواده‌ها به نوبه خود به شاخه‌های کوچکتری تقسیم می‌شوند. به طور مثال؛ نظام‌های اکثریتی به پنج شاخه؛ نظام‌های تناسبی به دو شاخه؛ نظام‌های مختلط به دو شاخه و سایر نظام‌ها نیز به سه شاخه تقسیم می‌شوند که قرار ذیل می‌توان توضیح داد:

الف) نظام‌های اکثریتی

نظام‌های اکثریتی به نوبه خود، به پنج شاخه ذیل تقسیم می‌گردد:

1. نظام اکثریتی ساده؛ (First Past the Post) یا (FPTP)

در این نظام از هر حوزه یک نفر براساس اکثریت نسبی انتخاب می‌شوند. رای‌دهنده حق یک رای دارد. امریکا، انگلستان، هندوستان و برخی دیگر از کشورها از این نظام استفاده می‌کنند. این نظام برای دموکراسی‌های تحکیم شده توصیه شده است.

نقاط قوت نظام اکثریتی ساده:

- رای دادن آسان است.
- شمارش آرا آسان است.
- نمایندگی جغرافیایی را تقویت می‌کند.
- در نظام‌های پارلمانی، به حکومت‌های ائتلافی کمتر زمینه می‌دهد.
- زمینه ایجاد یک اپوزیسیون قدرتمند و منسجم را فراهم می‌کند.

نقاط ضعف نظام اکثریتی ساده:

- احزاب نوپا را از حضور در پارلمان محروم می‌کند.
- تناسب ایجاد نمی‌کند و نمایندگی عادلانه سیاسی تمثیل نمی‌شود.

- زنان و گروه‌های آسیب پذیر از حضور در پارلمان محروم می‌شوند.
- احزاب افراطی و قوم‌گرا را تقویت می‌کند.
- منافع فردی و محلی بر منافع ملی ترجیح داده می‌شود. یعنی در این نظام مهم این است که شما از کدام محل هستید و در آن محل چقدر زور و سلطه دارید. مهم این نیست که شما چه فکر می‌کنید و چه برنامه دارید؟
- زورمندان و سرمایه‌داران محلی همیشه برنده انتخابات می‌شوند.
- شکاف‌های قومی-مذهبی را تشدید می‌کند؛ زیرا کاندیدان شعارهای خود را به اساس خوشایندهای مردم محل آماده می‌سازند، ولو این خوشایندها در تضاد با واقعیت‌های کل کشور باشند.
- آرا را به شدت ضایع می‌سازد. پارلمان انعکاس دهنده اراده یک اکثریت نسبی است که در مقایسه با کل جمعیت اقلیت هستند.
- در افغانستان کرسی‌های اختصاصی زنان از طریق این نظام راه حل درست ندارد.
- کرسی اهل هنود و کرسی‌های کوچی‌ها نیز راه حل مناسب پیدا نمی‌کند.
- حوزه بندی‌ها بسیار مشکل و هزینه بردار و دارای پیامدهای سیاسی است.

2. نظام رای دسته جمعی؛ (Block Vote) یا (BV)

در این نظام از هر حوزه چند نفر انتخاب می‌شوند، رای‌دهنده به اندازه سهمیه کرسی‌های همان حوزه حق رای دارد. اما رای‌دهنده مختار است که کمتر از آن هم رای بدهد. کاندیدی که اکثریت نسبی آرا را از آن خود کند برنده شناخته می‌شود. در این نظام شمارش بسیار پیچیده است. این نظام فعلا کاربرد کمتری دارد.

نقاط قوت نظام رای دسته‌جمعی:

- امکان انتخاب کاندیداهای غیرحزبی را فراهم می‌کند.
- احزاب منسجم را تقویت می‌کند.

نقاط ضعف نظام رای دسته‌جمعی:

- تناسب ایجاد نمی‌کند و نمایندگی عادلانه تمثیل نمی‌شود.
- باعث فساد و رقابت درون‌حزبی می‌شود.

3. نظام رای دسته‌جمعی حزبی؛ (Party Block Vote) یا (PBV)

در این نظام نیز حوزه‌ها دارای چند کرسی می‌باشد و رای‌دهنده تنها حق یک رای دارد و از میان لیست احزاب دست به انتخاب می‌زند. یعنی به جای افراد به لیست رای می‌دهد. هر حزبی که اکثریت نسبی یک حوزه را به دست بیاورد؛ تمام کرسی‌های آن حوزه را از آن خود می‌تواند.

نقاط قوت نظام رای دسته‌جمعی حزبی

- رای دادن آسان است.
- شمارش آرا آسان است
- احزاب را تقویت، منسجم و فراقومی می‌کند.

نقاط ضعف نظام رای دسته‌جمعی حزبی

- تناسب ایجاد نمی‌کند و همه چیز را به برنده می‌دهد.
- نمایندگی عادلانه خدشه دار می‌شود.

4. نظام انتخاباتی رای بدیل؛ (Alternative Vote) یا (AV)

در این نظام از هر حوزه یک نفر انتخاب می‌شود. اما رای‌دهنده حق چند رای دارد که به ترتیب اولویت، کاندیداهای مورد نظر خود را انتخاب می‌کند. مثلاً در کنار اولویت اول، اولویت دوم و سوم را نیز روی برگه رای مشخص می‌کند. در این نظام اگرچه رای‌دهنده مجبور نیست که به همه کاندیدا یا تعداد زیادی از آنها رای بدهد؛ اما این حق را دارد که به همه کاندیداهای روی برگه براساس ترتیب اولویت رای بدهد. به این نظام رای ترجیحی نیز اطلاق می‌شود. کسی که اکثریت مطلق آرا را از آن خود نماید برنده محسوب می‌گردد. هرگاه اولویت اول نتواند یک کاندید را برنده سازد؛ اولویت دوم و سومش محاسبه می‌شود. الی آخر.

نقاط قوت نظام رای بدیل

- منافع مختلف را با هم ترکیب می‌کند.
- شکاف‌های اجتماعی را کم می‌کند.
- میزان آرای هدر رفته را پایین می‌آورد.

نقاط ضعف نظام رای بدیل

- رای دادن سخت است زیرا تعیین اولویت، سواد کار دارد.

- تناسب ایجاد نمی‌کند و نمایندگی عادلانه تا حدودی خدشه‌دار می‌شود.
- ممکن آرای باطله زیاد شود.
- شمارش آرا بسیار پیچیده است.

5. نظام انتخاباتی دو مرحله‌ای؛ (Two- round system) یا (TRS)

در این نظام کاندیدی برنده می‌شود که اکثریت مطلق آرا را در دور اول کسب کند و یا در برخی کشورها یک اکثریت مخصوص را که در قانون قید شده است به دست آورد. در غیر آن انتخابات به دور دوم می‌رود. در این نظام رای‌دهنده حق یک رای دارد.

نقاط قوت نظام انتخاباتی دو مرحله‌ای

- به رای‌دهنده در دور دوم شانس مجدد می‌دهد تا اشتباهات خود را تصحیح کند.
- زمینه ائتلاف مجدد را با توجه به شرایط جدید فراهم می‌کند.
- رای دادن و شمارش آرا ساده است.

نقاط ضعف نظام انتخاباتی دو مرحله‌ای

- بر مجریان انتخابات فشار می‌آید.
- هزینه را زیاد می‌کند.
- تناسب ایجاد نمی‌کند.
- ممکن است شکاف‌های اجتماعی را تشدید کند.

ب) نظام‌های تناسبی

نظام‌های تناسبی به دو شاخه ذیل تقسیم می‌گردد:

1. نظام‌های تناسبی لیستی؛ (List proportional) یا (List pr)

نظام‌های تناسبی لیستی در بسیاری از دموکراسی‌های جدید پذیرفته شده است. مخصوصاً در اروپا، امریکای لاتین و آفریقا.

در نظام‌های تناسبی لیستی هر رای‌دهنده حق یک رای دارد و آن را به حزب یا به کاندیدای حزبی در داخل لیست احزاب استعمال می‌کند. لیست باز و لیست بسته هر دو معمول است. در این نظام آرا قابل انتقال است. نظام‌های تناسبی در دموکراسی‌های نوپا بیشتر توصیه شده است.

در نظام‌های تناسبی معمولاً یک حد نصاب وجود دارد. گرچه برخی از کشورها تابع حد نصاب نیستند؛ مانند افریقای جنوبی.

نقاط قوت نظام تناسبی لیستی

- پارلمان انعکاس دهنده واقعیت‌های فکری و سیاسی جامعه است.
- نمایندگی عادلانه به مفهوم واقعی تمثیل می‌شود.
- به زنان و گروه‌های آسیب‌پذیر فرصت حضور در پارلمان را می‌دهد.
- حوزمبندی آسان است.
- هزینه کمتر نیاز دارد. به خصوص در لیست بسته.
- آرا هدر نمی‌رود.
- اتحادها و ائتلاف‌ها را تشویق می‌کند.
- احزاب را از محلی شدن به سوی ملی شدن سوق می‌دهد.
- سطح منازعه را پایین می‌آورد و در کشورهایی که دارای شکاف‌های اجتماعی هستند، به ثبات کمک می‌کند؛
- رسیدگی به شکایات انتخاباتی نیز ساده است.

نقاط ضعف نظام تناسبی لیستی

- در کشورهایی که نظام سیاسی پارلمانی حاکم است، حکومت ائتلافی شکل می‌گیرد.
- به تعدد احزاب زمینه می‌دهد.
- پاسخگویی جغرافیایی را ضعیف می‌کند.
- در صورتی که لیست بسته باشد، به رهبران احزاب برای گزینش کاندیدا شانس بیشتر می‌دهد.

2. نظام تکراری قابل انتقال؛ (Single Transferable Vote) یا (STV)

نظام تکراری قابل انتقال عمدتاً در حوزمهایی که چند نفر انتخاب می‌شوند کاربرد دارد. اما در حوزمهای تک کرسی نیز قابلیت تطبیق را دارد. هرگاه نظام تکراری قابل انتقال در حوزمهای تک کرسی تطبیق شود، نظام جایگزین نیز گفته می‌شود. در نظام تکراری قابل انتقال هرگاه حوزم چند عضوی باشد، مانند نظام تناسبی لیستی کرسی‌ها نرخ دارند؛ اما در نوع جاگزینی‌اش، برنده با اکثریت (50+1) انتخاب می‌شود. البته نظام تکراری قابل انتقال در مجموع، چندان مورد استقبال قرار نگرفته و در انتخابات مجالس قانونگذاری زیاد شایع نیست.

در این نظام هر رای‌دهنده حق دارد همه کاندیدها را در یک حوزه چند عضوی، به طور منفرد و بدون در نظر گرفتن وابستگی حزبی شان، به ترتیب اولویت روی برگه رای رتبه بندی کند ولی مجبور نیست لزوماً اینکار را انجام بدهد، می‌تواند تنها به یک رای نیز اکتفا کند. در این نظام آرا قابل انتقال است و معمولاً بر اساس شاخص "دروپ" محاسبه می‌شود.

نقاط قوت نظام تک‌رای قابل انتقال

- مزایایی را که در نظام تناسبی لیستی برشمرديم عمدتاً در این نظام وجود دارد.
- این نظام نسبت به نظام تناسبی لیستی به رای‌دهندگان فرصت بیشتری برای انتخاب کاندیدهای محبوب شان فراهم می‌کند.

ج) نظام‌های مختلط

نظام‌های مختلط نیز به دو شاخه تقسیم می‌شود:

1. نظام تناسبی مبتنی بر اعضای مختلط؛ (Mixed member proportional) یا (MMP)

قبلاً گفتیم اگر تصور کنیم که نظام‌های اکثریتی یک سر طیف و نظام‌های تناسبی سر دیگر طیف است، نظام‌های مختلط دقیقاً در وسط این طیف قرار می‌گیرد و از مزایای هر دو استفاده می‌کند.

نظام تناسبی مبتنی بر اعضای مختلط، نسبت به نظام مختلط موازی تناسب بیشتر ایجاد می‌کند. به این معنا که عدم تناسبی که از یک سطح به وجود می‌آید توسط سطح دیگر جبران می‌شود. مثلاً اگر یک حزب از بخش اکثریتی نظام تعداد کرسی به دست بیاورد همان تعداد کرسی از بخش تناسبی نظام از سهمیه اش کسر می‌شود تا احزاب دیگر آسیب نبینند.

نقاط قوت نظام تناسبی مبتنی بر اعضای مختلط

- این نظام تناسب را تا حدودی حفظ می‌کند؛
- نمایندگی جغرافیایی را نیز به طور نسبی حفظ می‌کند.
- بسیاری از محاسن نظام تناسبی کامل را دارا است که قبلاً گفته شد.

نقاط ضعف نظام تناسبی مبتنی بر اعضای مختلط

- تا حدودی پیچیده است.
- در صورتی که درصدی کرسی‌ها در نظام اکثریتی بیشتر باشد، از آرای هدر رفته جلوگیری نمی‌کند.

2. نظام موازی؛ (PARALLEL)

نظام موازی را قبلا معرفی کردم.

د) سایر نظام‌ها

سه نظام دیگر تحت عنوان سایر نظام‌ها دسته بندی شده است:

1. نظام تک رای غیر قابل انتقال؛ (Single non-transferable vote) یا (SNTV)

نظام تک رای غیر قابل انتقال را قبلا معرفی کردم و شما به خوبی با آن در عمل آشناييد.

2. نظام انتخاباتی رای محدود؛ (Limited vote) یا (LV)

نظام رای محدود در حوزه‌هایی استفاده می‌شود که از آن چند نفر انتخاب می‌شوند. در این نظام رای‌دهندگان بیش از یک رای حق دارند؛ اما کمتر از کرسی‌های حوزه مربوطه. به همین دلیل رای محدود می‌گویند. کسی که اکثریت نسبی آرا را از آن خود نماید برنده محسوب می‌شود. این نظام در سطوح محلی زیادتر کاربرد دارد تا در سطوح ملی.

نقاط قوت نظام رای محدود

- رای دادن ساده است
- شمارش آرا نسبتا آسان است.

نقاط ضعف نظام رای محدود

- تناسب ایجاد نمی‌کند.
- زنان و گروه‌های آسیب پذیر شانس شان کم می‌شود.

3. نظام انتخاباتی مبتنی بر شمارش بوردا؛ (Borda count) یا (BC)

نظام انتخاباتی مبتنی بر شمارش بوردا هم در حوزه‌هایی استفاده می‌شود که قرار است از آن‌ها یک نفر انتخاب شود؛ و هم در حوزه‌هایی که قرار است از آنها بیشتر از یک نفر انتخاب شود. در این نظام رای‌دهنده حق چند رای دارد و رای خود را به ترتیب اولویت به کاندیداهای مورد نظر خویش استعمال می‌کند. کسی که بیشترین رای را از آن خود نماید برنده محسوب می‌شود.

از نظر نقاط ضعف و نقاط مثبت شاخه‌هایی که در ذیل "سایر نظام‌ها" جا می‌گیرند شبیه نظام‌های اکثریتی هستند. معمولا باعث هدر رفتن آرا می‌شوند و تناسب ایجاد نمی‌کنند. علاوه بر آن نظام انتخاباتی مبتنی بر شمارش بوردا برای رای‌دهندگان بی سواد مشکل است و شمارش آرا نیز پیچیده است.

بخش سوم؛

مثال‌ها یا مطالعات موردی؛

اول؛ افریقای جنوبی.

در افریقای جنوبی قبل از انتخابات سال (1994) سیستم اکثریتی ساده حاکم بود، اما ماندلا برای رسیدن به ثبات، سیستم تناسبی را انتخاب کرد. با وجودی که حزب کنگره ملی، به رهبری نلسون ماندلا حزب حاکم بود و براساس نظام اکثریتی ساده موجود در افریقا، بیش از هشتاد درصد کرسی‌های پارلمان می‌توانست به حزب حاکم تعلق گیرد؛ اما ماندلا ثبات سیاسی دایمی و عدالت را بر منافع حزب خود و انحصار قدرت ترجیح داد و نظام تناسبی را به جای نظام اکثریتی ساده جاگزین نمود. زیرا نظام تناسبی نظام عدالت محور است. همه چیز را به برنده نمی‌دهد و هر کس متناسب با نفوذ و حضور خود در جامعه، در پارلمان نیز حضور پیدا می‌کند.

در افریقای جنوبی کاندیداها برای احراز (200) کرسی از طریق نه لیست حزبی ولایتی در سطح ولایت؛ و برای احراز (200) کرسی دیگر از طریق یک لیست ملی در سطح کشور با هم رقابت می‌کنند. اما جالب است که تبدیل آرا به کرسی‌ها، در واقع برای 400 عضو، در یک حوزه انتخابیه واحد در سطح ملی صورت می‌گیرد. از سوی دیگر افریقای جنوبی یکی از معدود کشورهایی است که هیچ حد نصاب رسمی تعیین نکرده است.

دوم؛ اندونزی

اندونزی کشوری با بیست هزار جزیره و تنوع قومی بسیار، یک نمونه خوب است. در این کشور یک نظام تناسبی لیستی حاکم است. در انتخابات (1999) هر ولایت یک حوزه انتخاباتی بود که این حوزه‌ها بسته به جمعیت و وسعت از (4) کرسی حداقل تا (82) کرسی حداکثر سهم داشتند.

بعد از انتخابات (1999) دانشگاهیان و رسانه‌ها از نظام اکثریتی ساده تک عضوی حمایت کردند. اما به زودی روشن شد که یک نظام اکثریتی ساده تک عضوی نمی‌تواند تنوعات قومی موجود در اندونزی را پاسخ بگوید. همچنین واضح شد که تعیین حوزه‌ها کار آسانی نیست. زمان بر، هزینه بردار و دارای پیامدهای سیاسی است.

در انتخابات سال (2004) اندونزی، قانون اساسی تعدیل شده بود. در قانون انتخابات جدید که براساس قانون اساسی جدید تصویب شد، باز هم نظام تناسبی لیستی (لیست باز) پذیرفته شد؛ اما حوزه‌ها را کوچکتر کردند. حداقل کرسی در یک حوزه (3) کرسی و حداکثر آن (12) کرسی بود.

در عین حال در انتخابات مجالس محلی، در سال (2004) نظام تک رای غیر قابل انتقال انتخاب شد؛ اما به زودی ضعف‌های آن پدیدار گشت. در وضعیتی که در هر حوزه، به طور متوسط (30) کاندیدا با هم رقابت می‌کردند، بسیاری از کاندیداها با کمتر از (10%) آرا انتخاب شدند.

سوم؛ هند؛

هند با بیش از (670) ملیون رای‌دهنده، در انتخابات پارلمانی سال (2004) و (800000) شعبه اخذ رای یکی از کشورهای با تنوع زبانی و فرهنگی بالا است. این کشور از نظام اکثریتی ساده تک عضوی استفاده می‌کند. اما رقابت‌ها حزبی است.

هند برای مشارکت برخی اقلیت‌ها، تدابیر خاصی سنجیده است. برای جمعیت (15) در صدی کاست‌ها، (71) کرسی و برای جمعیت (8) در صدی قبایل (41) کرسی اختصاص یافته است. جالب اینجا است که در این حوزه‌ها همه حق رای دارند؛ اما تنها افرادی می‌توانند کاندیدا شوند، که عضو کاست‌های مشخص و یا قبایل باشند.

چهارم؛ کنیا

کنیا از نظام اکثریتی ساده تک کرسی استفاده می‌کند. در انتخابات سال (1993) حوزه‌ها با هدف سیاسی تقسیم شد. به گونه ای که در بزرگترین حوزه تعداد رای‌دهندگان (23) برابر تعداد رای‌دهندگان در کوچکترین حوزه بود که از هر دو یک نفر انتخاب می‌شدند. همین موضوع به حزب حاکم اتحاد ملی افریقا کمک کرد تا با کسب (30) در صد آرای عمومی اکثریت کرسی‌های پارلمان را احراز کند.

پنجم؛ گینه جدید پاپوا

گینه جدید پاپوا؛ کشوری است که با داشتن حدود (850) زبان مختلف و چندین هزار گروه طایفه ای و قبیله ای رقیب، یک جامعه شدیداً پاره پاره را به نمایش می‌گذارد.

این کشور از سال (1964) تا سال (1975) زمانی که جزو استرالیا به حساب می‌رفت؛ از نظام رای بدیل استفاده می‌کرد. از سال (1975) تا سال (2002) نظام اکثریتی ساده تک عضوی را انتخاب کرد؛ اما از سال (2002) به بعد بار دیگر به نظام رای بدیل بازگشت نمود.

تجربه این کشور چند پاره جالب است. این تجربه ثابت می‌کند که نظام رای بدیل؛ می‌تواند این امکان را فراهم کند که رای‌دهندگان نه تنها انتخاب اول خود؛ بلکه انتخاب‌های دوم و سوم خود را نیز اعمال نموده و از این طریق باعث سازش‌های میان-قبیله ای در جوامع به شدت چند پارچه شود.

تبصره:

در این یادداشت‌ها، از دانشنامه نظام‌های انتخاباتی؛ پژوهشی از موسسه بین‌المللی دموکراسی و مشارکت انتخاباتی؛ و دایرة المعارف بین‌المللی انتخابات استفاده کرده‌ام.

دو کتاب یاد شده، از معتبرترین منابع در سطح بین المللی است که توسط گروه‌های متخصص، متشکل از ده‌ها پروفیسور و اساتید دانشگاه‌های معتبر کشورهای غربی تهیه شده است.

و من الله توفیق

اسدالله سعادت، کابل- 25 سنبله سال 1394، مجلس عمومی ولسی جرگه